

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ

© 2016 ФІСУНЕНКО П. А., ЛАЖЕ М. В.

УДК 658-049.5

Фісуненко П. А., Лаже М. В. Аналіз факторів зовнішнього середовища будівельних підприємств, що впливають на економічну безпеку

Метою статті є аналіз факторів, що впливають на економічну безпеку будівельних організацій. Визначено, що зовнішнє середовище є джерелом ресурсів, які необхідні для діяльності та розвитку. Дослідження показали, що негативні фактори мають дуже широку класифікацію і реалізуються в різноманітних формах. Докладне вивчення загроз, що можуть вплинути на діяльність підприємства, допоможе краще розуміти тенденції їх виникнення та розвитку, а, отже, ефективно попереджувати негативні наслідки. Зроблено висновок, що для забезпечення економічної безпеки підприємства потрібно визначити наявний рівень загроз, небезпек та ризиків. Виявлено основні фактори та їх параметри, які мають як прямий, так і опосередкований вплив на економічну безпеку будівельних організацій в існуючих економічних умовах.

Ключові слова: загрози, будівельні підприємства, економічна безпека, фактори зовнішнього середовища.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 10.

Фісуненко Павло Анатолійович – кандидат економічних наук, доцент, декан економічного факультету, доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства, Придніпровська державна академія будівництва і архітектури (вул. Чернишевського, 24а, Дніпро, 49600, Україна)
E-mail: pavelwesta@gmail.com

Лаже Марія Володимирівна – асистент, кафедра обліку, економіки і управління персоналом підприємства, Придніпровська державна академія будівництва і архітектури (вул. Чернишевського, 24а, Дніпро, 49600, Україна)

E-mail: uchsov@mail.pgasa.dp.ua

УДК 658-049.5

UDC 658-049.5

Фісуненко П. А., Лаже М. В. Анализ факторов внешней среды строительных предприятий, которые влияют на экономическую безопасность

Целью статьи является анализ факторов, влияющих на экономическую безопасность строительных организаций. Определено, что внешняя среда является источником ресурсов, которые необходимы для деятельности и развития. Исследования показали, что негативные факторы имеют очень широкую классификацию и реализуются в различных формах. Подробное изучение угроз, которые могут повлиять на деятельность предприятия, поможет лучше понимать тенденции их возникновения и развития, а, следовательно, эффективно предупреждать негативные последствия. Сделан вывод, что для обеспечения экономической безопасности предприятия нужно определить имеющийся уровень угроз, опасностей и рисков. Выявлены основные факторы и их параметры, которые имеют как прямое, так и опосредованное влияние на экономическую безопасность строительных организаций в существующих экономических условиях.

Ключевые слова: угрозы, строительные предприятия, экономическая безопасность, факторы внешней среды.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 10.

Фісуненко Павел Анатольевич – кандидат экономических наук, доцент, декан экономического факультета, доцент кафедры учета, экономики и управления персоналом, Приднeпровская государственная академия строительства и архитектуры (ул. Чернышевского, 24а, Днепро, 49600, Украина)

E-mail: pavelwesta@gmail.com

Лаже Мария Владимировна – ассистент, кафедра учета, экономики и управления персоналом, Приднeпровская государственная академия строительства и архитектуры (ул. Чернышевского, 24а, Днепро, 49600, Украина)

E-mail: uchsov@mail.pgasa.dp.ua

Fisyenko P. A., Laze M. V. Analyzing the Factors of External Environment of Construction Enterprises that Impact the Economic Security

The article is aimed at analyzing the factors impacting the economic security of construction enterprises. It has been determined that external environment is the spring of the resources required for activities and development. Studies have shown that negative factors have a very wide classification and are being implemented in various forms. A detailed study of the threats that could impact the enterprise's operations, will help to better understand the trends of their occurrence and development, and thus will effectively prevent negative consequences. It is concluded that in order to ensure the economic security of enterprise it is necessary to determine the existing level of threats, hazards and risks. The main factors and their parameters have been identified, which have both direct and indirect impact on the economic security of construction enterprises in the current economic conditions.

Keywords: threats, construction enterprises, economic security, factors of external environment.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 10.

Fisyenko Pavlo A. – PhD (Economics), Associate Professor, Dean of the Faculty of Economics, Associate Professor of the Department of Accounting, Economics and Personnel Management Company, Prydniprovskaya State Academy of Civil Engineering and Architecture (24a Chernyshevskoho Str., Dnipro, 49600, Ukraine)

E-mail: pavelwesta@gmail.com

Laze Mariya V. – Assistant, Department of Accounting, Economics and Personnel Management Company, Prydniprovskaya State Academy of Civil Engineering and Architecture (24a Chernyshevskoho Str., Dnipro, 49600, Ukraine)

E-mail: uchsov@mail.pgasa.dp.ua

Функціонування підприємства в середовищі можливе лише в тому разі, якщо середовище допускає його здійснення. Зовнішнє середовище є джерелом ресурсів, які необхідні для діяльності та розвитку. Підприємство знаходиться в режимі постійного обміну із зовнішнім середовищем, таким чином забезпечуючи свою діяльність.

Зовнішнє середовище – це сукупність господарських суб'єктів, економічних, суспільних і природних умов, національних і міждержавних інституціональних структур та інших зовнішніх (відносно підприємства) умов і чинників, що діють у глобальному оточенні [1].

Головною відмінністю факторів внутрішнього середовища від зовнішнього є те, що перші повністю за-

лежать від дій менеджменту підприємства, і їх наслідки є результатом його роботи, а другі не знаходяться під безпосереднім контролем фірми. Межа між цими факторами іноді дуже тонка, і знаходиться вона на перетині між повноцінною можливістю впливати на той чи інший фактор і неможливістю це зробити. Інструментом, який допомагає контролювати вплив зовнішнього середовища, є аналіз навколишнього середовища, необхідний для передбачення майбутніх процесів розвитку. Це дає змогу своєчасно вживати заходів щодо адаптації до змін у зовнішньому середовищі на основі розробки та реалізації стратегічних рішень на вищому рівні управління [2].

Аналіз навколишнього середовища є базою макроекономічних, соціально-політичних, виробничих і технологічних прогнозів, служить для оцінювання довгострокових можливостей підприємства в умовах передбаченого розвитку відповідних процесів. Передбачення загроз і сприятливих можливостей є передумовою своєчасної розробки ситуативних планів на випадок їх виникнення, що полегшує формування стратегії, яка б давала підприємству можливість досягти цілей розвитку і перетворити несприятливі обставини у вигідні умови функціонування.

Уявлення про зовнішнє середовище та його значимість в успішній діяльності підприємства з'явилися приблизно в 50-х роках двадцятого сторіччя, що виявилось одним із найважливіших вкладів системного підходу в науку управління. При цьому увага керівника акцентувалася на тому, що слід розглядати підприємство як цілісну структуру, яка знаходиться в постійному взаємозв'язку із зовнішнім світом (середовищем), який його оточує [3].

Сучасне зовнішнє середовище підприємств характеризується надзвичайно високим рівнем складності, динамізму і невизначеності. Здатність пристосовуватися до змін у зовнішньому середовищі – основна умова в бізнесі та інших сферах життєдіяльності. Більше того – це умова виживання і розвитку. Підприємства повинні, з одного боку, постійно усвідомлювати новий характер змін у довкіллі та ефективно на них реагувати. З іншого боку, необхідно усвідомлювати, що самі підприємства генерують зміни в зовнішньому середовищі, випускаючи нові види товарів і послуг, використовуючи нові види сировини, матеріалів, устаткування, технологій.

В умовах, що склалися, підприємство повинно не просто пристосуватися до зовнішнього середовища, адаптуючи свою внутрішню структуру та модель поведінки на ринку, а активно формувати умови своєї зовнішньої діяльності, виявляючи в зовнішніх факторах загрози та можливості.

Однією з проблем є те, що слід чітко усвідомлювати, які саме фактори необхідно враховувати при визначенні зовнішнього середовища. Треба вибрати саме ті фактори, від яких залежить безпосередньо успіх підприємства.

Переважає більшість науковців схиляється до думки, що на практиці неможливо врахувати абсолютно всі аспекти зовнішнього середовища. Цьому є ціла низка причин, об'єднавши які, можна визначити три основні:

1. Не всі фактори є завчасно відомі, їх вплив може виникнути несподівано (введення нового закону або податку). Ця причина є дуже актуальною саме для будівельної організації, бо тривалість виконання робіт є відносно довгою в порівнянні з іншими галузями, і вже під час виконання робіт може з'явитися новий, непередбачуваний фактор, який може вплинути на діяльність підприємства.

2. Завжди існує низка факторів, які неможливо врахувати через брак аналітичної та статистичної інформації.

3. Частина факторів, про які підприємство знає, свідомо ігноруються, оскільки їх наявність не несе за собою загроз чи можливостей.

Зовнішні фактори не схожі між собою за природою та характером. У сучасній економічній літературі зовнішнє оточення розглядається як складна багаторівнева структура, елементи кожного рівня якої формуються під впливом власних (специфічних) факторів та по-різному (за силою та напрямом) впливають на діяльність підприємства. Існує декілька варіантів їх тлумачення.

Перший варіант – це поділ на макросередовище (умови ведення господарювання, так звана «атмосфера» бізнесу, чинники, що опосередковано впливають на підприємство) та мікросередовище (чинники, які здійснюють безпосередній вплив на конкретне підприємств).

Другий варіант передбачає розподіл на фактори прямого і непрямого впливу на підприємство. Середовище безпосереднього (прямого) впливу включає в себе ті фактори, які безпосередньо впливають на діяльність підприємства. Середовище опосередкованого (непрямого) впливу включає в себе фактори, які не здійснюють безпосереднього впливу на підприємство, але своїм існуванням впливають на його функціонування.

Треба зазначити, що наведені варіанти класифікації схожі між собою, але, на нашу думку, використання другого варіанта для опису зовнішнього середовища підприємства буде більш коректним і вдалим.

Пропонуємо схематично розглянути систему факторів зовнішнього середовища підприємства (рис. 1).

Розглянемо та проаналізуємо фактори, які входять до середовища безпосереднього впливу.

Постачальники – це фізичні або юридичні особи, які забезпечують підприємство різними видами ресурсів та послуг. Традиційними товарами та послугами є: матеріали, комплектуючі, робоча сила, машини і механізми, фінансові ресурси. При розгляді будівельної організації необхідно також зазначити, що, окрім вищеперерахованих послуг, підприємству може знадобитися допомога цілого ряду спеціалізованих підприємств, які зазвичай працюють на умовах аутсорсингу. Наприклад, науководослідницькі інститути, підприємства теплоенергетичного постачання, підрядні будівельно-монтажні організації, транспортні підприємства, ремонтні та складські підприємства тощо [4].

Прикладом прямого впливу постачальників на діяльність підприємства є залежність будівельної організації від якості, кількості та своєчасності наданих матеріалів чи послуг, необхідних для її функціонування.

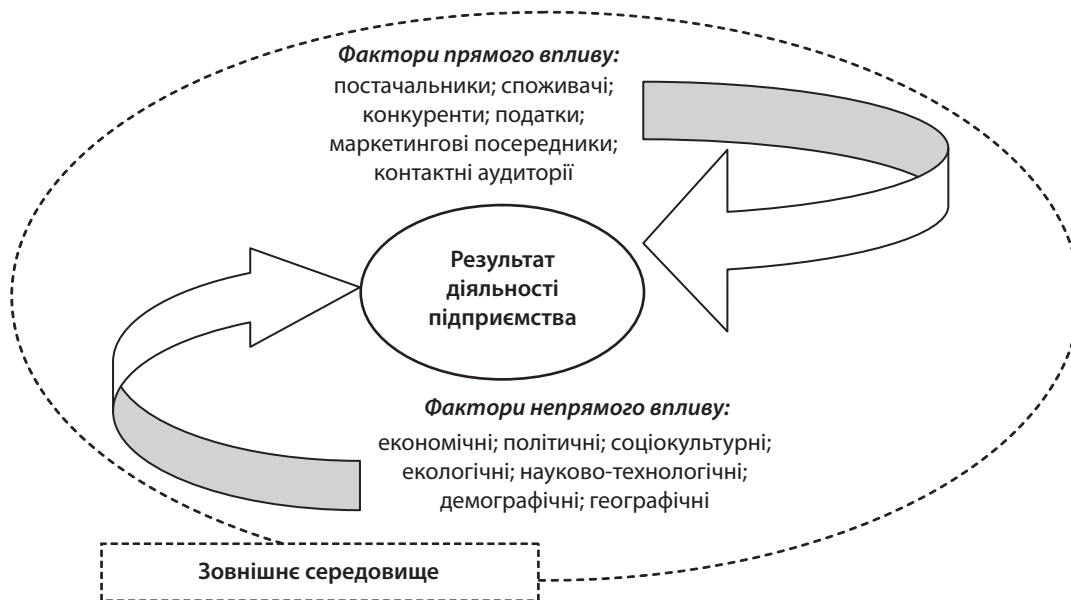

Рис 1. Система факторів зовнішнього середовища

Особливістю саме будівельної галузі є те, що для реалізації деяких видів робіт підприємство вимушене залучати велику кількість постачальників, деяких брати собі в підрядники, бо фронт робіт в будівельній галузі дуже великий, і виконувати всі роботи одній фірмі майже неможливо. Особливо це стосується будівництва великих об'єктів чи інших широкомасштабних замовлень. У даному випадку якість виконання цих робіт є дуже важливою, і це ще раз підкреслює вплив на результат діяльності підприємства, у тому числі й фінансовий, такого фактора зовнішнього середовища, як постачальники.

Наступним фактором середовища безпосереднього впливу є *споживачі*. Споживачами продукції та послуг будівельних організацій частіше за все виступають замовники.

Один з найвідоміших фахівців з управління Пітер Ф. Друкер, описуючи мету організації, виділяв, на його думку, єдину головну мету бізнесу – створення споживача. Під цим розуміється таке: самовиживання і виправдання існування організації залежить від її здібності знаходити споживача результатів її діяльності та задовольняти його запити [5].

Знову ж таки, щодо споживача в будівельній галузі існує своя специфіка. Продукція випускається відповідно до підписаних контрактів, тобто вона містить вимоги конкретного замовника. Показником діяльності підприємства є кількість підписаних контрактів, а також наявність перспективних замовників, які мають на меті підписати контакт. Але, зважаючи на складну економічну ситуацію та згадуючи нещодавні фінансові кризи, спеціалісти радять звертати свою увагу не тільки на кількість контрактів, але і на платоспроможність споживача. Вплив споживача на діяльність будівельного підприємства здійснюється шляхом підписання контрактів та оплати робіт чи послуг за цими контрактами.

Наступним фактором є *конкуренти*. Для будь-якої сфери діяльності важко переоцінити вплив конкурен-

тив. Загальновизнаним є факт що саме конкуренція як основа ринкової економіки є рушієм прогресу та, як результат, забезпечує максимальний рівень задоволеності споживача. Але з точки зору бізнесу конкуренція – це перш за все постійна боротьба не тільки за споживача, але і за ресурси, капітал, технології. Керівництво кожної фірми чітко усвідомлює, що якщо не задовольняти потреби споживачів як мінімум так само, як це роблять конкуренти, підприємство очікує фінансовий крах.

Половинкин П. у своїх працях висловив таку думку, що в багатьох випадках не споживачі, а саме конкуренти визначають, якого роду результати діяльності можна продати і яку ціну можна запросити [6]. Недооцінка конкурентів доводить навіть великі компанії до значних втрат і до криз.

Загалом, фактор конкуренції оцінюється для підприємства, враховуючи такі параметри: кількість фірм, що спеціалізуються на виробництві схожих видів робіт, темпи зростання галузі, ступінь концентрації галузі, цінова структура в галузі, рівень норми прибутку тощо.

Одним із найвпливовіших факторів зовнішнього середовища (як прямого середовища, так і опосередкованого) є *держава*. Як відомо, держава в ринковій економіці здійснює на підприємства як непрямий вплив, перш за все через податкову систему, державну власність і бюджет, так і прямий – через законодавчі акти. Так, наприклад, високі ставки податків істотно скорочують активність фірм, їх інвестиційні можливості та штовхають до того, що підприємство занижує власні доходи. З іншого боку, зниження ставок податків сприяє залученню додаткового капіталу, приводить до поживлення підприємницької діяльності. Таким чином, за допомогою податків держава може здійснювати управління розвитком потрібних напрямів в економіці. Але найчастіше цей чинник відносять саме до сфери прямого впливу [7].

Це дуже важливий фактор для будь-якого підприємства та в будь-якому середовищі, саме тому його особливо варто враховувати при аналізі зовнішнього середо-

вища. При нестабільній законодавчій системі або при дуже частій її зміні підприємства не мають можливості планувати свою діяльність на найближчу перспективу, і це призводить до того, що підприємство буде нести збитки. Таким чином, можна зробити висновок, що основний вплив держави та її органів на стан підприємства реалізується шляхом встановлення рівня податків та розміром дотацій і інвестицій у ту чи іншу галузь економіки. Хоча, беззаперечно, це далеко не всі канали впливу.

Якщо розглядати саме будівельну галузь, то слід визначити ще такий фактор, як *маркетингові посередники*. Маркетингові посередники – фірми, які допомагають підприємству щодо реалізації та пошуку замовників. У будівельній галузі до них належать фірми-посередники та рекламні агенції, які співпрацюють з будівельною організацією. Як було вже зазначено, будівельні фірми суттєво залежать від кількості замовлень, так званого «портфеля замовлень», і результатом діяльності маркетингових посередників є як раз кількість цих замовлень, тобто наявність роботи для підприємства, що буде згодом виражено в грошовому винагородженні [8].

Ще одним фактором безпосереднього впливу, який можна знайти в спеціалізованій науково-практичній літературі, є *контактні аудиторії*. При тлумаченні цієї категорії пропонуємо скористуватися визначенням видатного «гуру» маркетингу Ф. Котлера. За його словами, контактні аудиторії підприємства – це будь-яка група, яка проявляє реальний або потенційний інтерес до організації або впливає на її здатність досягати зазначених цілей. У будівельній галузі України, на нашу думку, є такі контактні групи: засоби масової інформації та внутрішні контактні групи, до яких належать працівники та службовці конкретного підприємства. Оцінкою впливу контактних аудиторій є ступінь позитивного або негативного ставлення до діяльності того чи іншого підприємства.

Середовище опосередкованого (непрямого) впливу охоплює матеріально-технічні умови, суспільні відносини та інституції й інші чинники, що не мають безпосереднього впливу на підприємство. Ці чинники є складнішими та мають непередбачуваний, варіативний та невизначений характер. Прийнято вважати, що фактори непрямого впливу не так суттєво впливають на діяльність фірми. До основних з них, за якими підприємство має уважно стежити й правильно оцінювати пов'язані з ними загрози чи можливості під час вироблення підприємницької стратегії, належать: економічні, політичні, соціокультурні, науково-технологічні, екологічні й деякі інші [2].

Загальний стан економіки та тенденції її розвитку час від часу змінюють економічне середовище господарювання. При аналізі впливу цього фактора необхідно звертати увагу на такі чинники, як інфляція, рівень зайнятості населення, рівень доходів та платоспроможності населення тощо. Залежно від цих факторів та економічних умов, що створилися на ринку, кожне підприємство коригує стратегію своєї діяльності. Для однієї фірми зміни можуть поліпшити стан справ, у той час, як для іншої можуть призвести до банкрутства. Наша

країна пережила низку різких змін в економічній площині, найбільш показовим прикладом є криза 90-х рр. ХХ ст., коли в країні мала місце гіперінфляція, невизначеність у податковій політиці держави, відповідно, була на низькому рівні платоспроможність підприємств та інших потенційних замовників на внутрішньому ринку, а на зовнішній ринок підприємства ще не виходили за браком досвіду та відсутністю належних зв'язків.

Під *соціокультурними факторами* розуміють такі життєві цінності, традиції, норми поведінки, менталітет, які сформувалися в конкретному суспільстві та впливають на прийняття управлінських рішень. Прикладом впливу соціокультурного фактора може бути характер замовлення. Наприклад, раніше, при будівництві житлової будівлі замовники мало звертали увагу на її екологічність та економічність, але з часом ситуація змінилася, і тепер все більше уваги приділяється екологічності та практичності будівлі, а не тільки квадратурі замовлення. Тобто, під впливом зміни бажань суспільства, яке почало більше турбуватися про екологію, сфера надання послуг змінилася. Для деяких підприємств це може завдати шкоди, а для підприємств, які є більш прогресивними і використовують більш екологічні матеріали у своїй діяльності, це буде добрим знаком з точки зору майбутніх замовлень.

Політичні чинники є абсолютно унікальними для кожної країни. Ці фактори мають постійно бути в полі зору менеджменту фірми. Зміни політичного курсу країни, акцент на більшому співробітництві з одними країнами та санкціонування чи обмеження діяльності з іншими має великий вплив на підприємства, особливо якщо це підприємства з іноземними інвестиціями. При будь-якій зміні в політичній ситуації не може бути такого варіанта, щоб абсолютно всі представники ринку виграли від цього. У результаті глобалізації, тісних економічних зв'язків бізнес має справу з величезною кількістю контрагентів з різних країн світу. Також ця проблема актуальна і для державних компаній, адже низка таких вітчизняних компаній має дуже вузьку клієнтську базу та в разі негативних змін вони просто позбудуться єдиного ринку збуту. Треба зазначити, що більший вплив від політичних чинників мають країни, що розвиваються, до яких досі відноситься і наша держава.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що рівень впливу політичних факторів можна оцінити за такими чинниками: рівень політичної стабільності, періодичність зміни політичних напрямків розвитку держави, політика захисту національного виробника, рівень корупції.

Ще одним представником середовища непрямого впливу є *науково-технічний прогрес*. Від якості устаткування, модернізації та впровадження нових технологій залежать якість продукції, ціна продукції та час, витрачений на її виробництво. Підприємства будівельної галузі використовують дуже широкий спектр машинного устаткування, оскільки фронт робіт під час будівництва є доволі широким. Саме тому для будівельних організацій питання науково-технологічного прогресу настільки актуальне. Також поліпшення якості знарядь у праці га-

лузі будівництва внаслідок науково-технологічного процесу несе і соціальний ефект, бо продукти цієї галузі – це будівлі, дороги, промислові підприємства, тобто те, без чого цивілізоване суспільство не може існувати. Через брак фінансування українські підприємства, на жаль, не можуть використовувати передові розробки техніки та устаткування, але вони цього постійно прагнуть, бо усвідомляють всю важливість НТП. Для будівельної організації вплив науково-технічного процесу можна охарактеризувати такими показниками: рівень використання матеріалів і технологій, рівень машин і механізмів, які має на озброєнні фірма, рівень нематеріальних активів підприємства. Оцінивши ці параметри, можна дати оцінку рівню впливу науково-технічного прогресу [9].

Наступним фактором зовнішнього середовища є *екологічна безпека*. У ситуації, в якій опинилося людство, приймаючи рішення про ті чи інші технологічні аспекти випуску продукції, необхідно оцінювати не лише те, як технологія виготовлення продукції вплине на довкілля, але і як після закінчення експлуатаційного терміну забезпечити процес утилізації продукції, щоб не завдати шкоди природі й людині. До основних факторів впливу на довкілля, які слід враховувати і прогнозувати в підприємницькій діяльності, належать: обсяги викидів у середовище забруднюючих та отруйних речовин; рівень фізичного (електромагнітного, радіаційного, теплового) впливу на середовище; надійність і соціально-екологічна безпека виробничих систем і великих технологічних утворень – гідротехнічних споруд, газо- і нафтогонів, тунелів тощо; кількість і якість продукції, що виготовляється, її безпечність і утилізаційна придатність; стан природного середовища, в якому розташоване підприємство (до й після реалізації запланованої стратегії розвитку) й розміри можливих незворотних негативних наслідків. Будівельна галузь також причасна до зміни екологічного стану ділянки, на якій проводяться роботи. Прикладом може бути зрізання верхнього покрову землі для розчистки території чи вирубка зелених насаджень та лісу, що перешкоджають роботі. Відповідно до законодавства України підприємство несе повну відповідальність за нормативне використання флори і фауни, а також за дотримання норм викидів шкідливих речовин в атмосферу. Варто зазначити, що в Україні, на відміну від низки закордонних країн, і досі порушення екологічних норм не караються жорсткими фінансовими санкціями та штрафами.

Демографічні чинники також відносять до факторів опосередкованого впливу. Відштовхуючись від назви, тут мова йде про кількість населення. Якщо прив'язати це до діяльності будівельної організації, то прикладом може бути підвищення попиту на квартири під час демографічного «буму», коли кількість населення збільшується і треба його забезпечити житлом. Така сама ситуація може бути і в зворотному напрямку. Американські вчені зазначили, що в період, коли в Америці зростала кількість розлучень, значно підвищувався попит на малогабаритні квартири. Це також можна зазначити як приклад зміни в демографічній системі, яка скоригувала ситуацію на ринку.

Географічні чинники мають доволі суттєвий вплив на промислові підприємства, бо близькість до ресурсів дає змогу виготовляти свою продукцію, або для сільськогосподарського сектора, де клімат має вирішальне значення при плануванні, – яку саме продукцію слід вирощувати. Будівельні організації мають дещо інший характер, і географічні чинники не є такими важливими, як для багатьох інших сфер виробництва. Перш за все, будівництво розпочинається за умови підписання контракту, де зазначені конкретні координати майбутнього об'єкта, тобто існує чітка прив'язка до місцезнаходження майбутнього об'єкта, будівлі, дороги тощо. У зв'язку з цим для кожного випадку розробляється індивідуальний конструкторсько-виробничий план, який враховує: рельєф, вітрове навантаження, сейсмічну активність, температурний режим тощо. Тобто, не існує встановленого підходу до визначення, як саме географічне місцезнаходження впливає на діяльність підприємства, бо кожний проект унікальний, і для нього розробляється власна структура будівництва [10].

В епоху глобалізації та спрощення процесів комунікації слід розширювати свою діяльність, намагатися працювати в тих країнах, які пропонують для цього найкращі умови. Але такі проекти мають набагато більше ризиків і характеризуються як особливо складні. Сукупність політичних, економічних, культурних, географічних факторів у кожній країні унікальна, і умови ведення бізнесу можуть різко відрізнятися від тих, які притаманні країні походження. Підприємство повинно визначити, як сильно нове оточення відрізняється від більш звичного, у звичній для нього країні та вирішити, як слід змінити практику ведення бізнесу в нових умовах, з метою уникнення хибних рішень. Це складне завдання, але в разі успіху значно підвищує рівень підприємства, виводячи його на міжнародну арену.

Характеристику факторів, що впливають на економічну безпеку будівельних організацій, наведено в *табл. 1*.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу факторів, що впливають на економічну безпеку будівельних організацій, можна зробити висновки, що для забезпечення економічної безпеки підприємства потрібно визначити наявний рівень загроз, небезпек в ризиків. У статті запропоновано детальну класифікацію цих елементів. Як показало дослідження, ці негативні фактори мають дуже широку класифікацію й реалізуються в різноманітних формах. Докладне вивчення загроз, що можуть вплинути на діяльність підприємства, допоможе краще розуміти тенденції їх виникнення та розвитку, а, отже, ефективно попереджувати негативні наслідки. У результаті аналітичних досліджень цілого ряду факторів зовнішнього середовища були виявлені основні фактори та їх параметри, які мають як прямий, так і опосередкований вплив на економічну безпеку будівельних організацій в існуючих економічних умовах. Також приділено увагу особливостям зовнішнього середовища саме будівельних організацій, охарактеризовано головні елементи. ■

Характеристика факторів зовнішнього середовища, що впливають на економічну безпеку будівельних організацій

Фактор	Характеристика	
Прямого впливу	Постачальники	Фізичні або юридичні особи, які забезпечують підприємство різними видами ресурсів та послуг (наприклад, науково-дослідницькі інститути, підприємства теплоенергетичного постачання, підрядні будівельно-монтажні організації, транспортні підприємства, ремонтні та складські підприємства тощо)
	Споживачі	Самовиживання і виправдання існування організації залежить від її здібності знаходити споживача результатів її діяльності та задовольняти його запити
	Конкуренти	Як основа ринкової економіки є рушієм прогресу та, як результат, забезпечує максимальний рівень задоволеності споживача
	Податки	Основний вплив держави та її органів на стан підприємства реалізується шляхом встановлення рівня податків та розміру дотацій і інвестицій
	Маркетингові посередники	Фірми, які допомагають підприємству щодо реалізації та пошуку замовників
	Контактні аудиторії	Це будь яка група, яка проявляє реальний або потенційний інтерес до організації або впливає на її здатність досягати зазначених цілей (наприклад, засоби масової інформації та внутрішні контактні групи, до яких належать працівники та службовці конкретного підприємства)
Непрямого впливу	Економічні	Загальний стан економіки та тенденції її розвитку час від часу змінюють економічне середовище господарювання
	Політичні	Зміни політичного курсу країни, акцент на більшому співробітництві з одними країнами та санкціонування чи обмеження діяльності з іншими має великий вплив на підприємства, особливо якщо це підприємства з іноземними інвестиціями
	Соціокультурні	Життєві цінності, традиції, норми поведінки, менталітет, які сформувалися в конкретному суспільстві та впливають на прийняття управлінських рішень
	Екологічні	Обсяги викидів у середовище забруднюючих та отруйних речовин; рівень фізичного (електромагнітного, радіаційного, теплового) впливу на середовище; надійність і соціально-екологічна безпека виробничих систем і великих технологічних утворень – гідротехнічних споруд, газо- і нафтогонів, тунелів тощо; кількість і якість продукції, що виготовляється, її безпечність і утилізаційна придатність
	Науково-технологічні	Від якості устаткування, модернізації та впровадження нових технологій залежить якість продукції, ціна продукції та час, витрачений на її виробництво
	Демографічні	Кількість населення (наприклад, підвищення попиту на квартири під час демографічного «буму», коли кількість населення збільшується і треба його забезпечити житлом)
	Географічні	Будівництво розпочинається за умови підписання контракту, де зазначені конкретні координати майбутнього об'єкта. У зв'язку з цим для кожного випадку розробляється індивідуальний конструкторсько-виробничий план, який враховує: рельєф, вітрове навантаження, сейсмічну активність, температурний режим тощо

ЛІТЕРАТУРА

1. Уткин Е. А. Финансовое управление. Москва, 2001. 574 с.
2. Клебанова Т. С., Сергиенко Е. А. Модели оценки, анализа и прогнозирования экономической безопасности предприятия. *Бизнес Информ.* 2006. № 8. С. 65–72.
3. Ареф'єва О. В. Наукові основи формування економічної безпеки підприємств // Недержавна система безпеки підприємства як суб'єкт національної безпеки України: зб. мат. наук.-практ. конф. (м. Київ, 16–17 травня 2001 р.). Київ: Вид-во Європейського ун-ту фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2003. С. 49–53.
4. Радіонов О. В., Черкасов А. В. Формування та розвиток економічної безпеки підприємства: монографія. Луганськ: Янтар, 2011. 316 с.

5. Лопатовський В. Г. Аналіз зовнішнього середовища підприємства: характерні риси та перспективи проведення. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2015. Вип. 2. С. 179–184.

6. Половинкин П. Повышение конкурентоспособности АПК. *Економист.* 2005. № 10. С. 73–80.

7. Орловська Ю. В., Фісуненко П. А., Левченко В. Ф. Аналіз стану будівельних підприємств у контексті дослідження їх економічної безпеки. *Теоретичні і практичні аспекти економіки.* 2013. Вип. 1. С. 251–255.

8. Фоміна М. В. Проблеми економічного безпечного розвитку підприємств: теорія і практика: монографія. Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. 140 с.

9. Моделирование экономической безопасности: держава, регион, предприятие/Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. та ін. / за ред. В. М. Гейця. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.

10. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення: монографія. Львів: Вид-во «Арал», 2008. 386 с.

REFERENCES

Arefieva, O. V. "Naukovi osnovy formuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv" [The scientific basis of formation of economic security of enterprises]. *Nederzhavna systema bezpeky pidpriemstva yak subiekt natsionalnoi bezpeky Ukrainy*. Kyiv: Vyd-vo Yevropeiskoho un-tu finansiv, informatsiinykh system, menedzhmentu i biznesu, 2003.49-53.

Fomina, M. V. *Problemy ekonomichnoho bezpechnoho rozvytku pidpriemstv: teoriia i praktyka* [Economic problems of safe development of enterprises: theory and practice]. Donetsk: DonDUET, 2005.

Heiets, V. M. et al. *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo* [Simulation of economic security: state, region, enterprise]. Kharkiv: INZhEK, 2006.

Klebanova, T. S., and Sergiyenko, E. A. "Modeli otsenki, analiza i prognozovaniya ekonomicheskoy bezopasnosti predpriyatiya" [Model evaluation, analysis and forecasting of economic security]. *Biznes Inform*, no. 8 (2006): 65-72.

Lopatovskiy, V. H. "Analiz zovnishnyoho seredovyshcha pidpriemstva: kharakterni rysy ta perspektyvy provedennia" [The analysis of the external environment of the enterprise: the characteristics and prospects for the]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 2 (2015): 179-184.

Orlovska, Yu. V., Fisunenka, P. A., and Levchenko, V. F. "Analiz stanu budivelnnykh pidpriemstv u konteksti doslidzhennia yikh ekonomichnoi bezpeky" [Analysis of the construction enterprises in the context of studies of their economic security]. *Teoretychni i praktychni aspekty ekonomiky*, no. 1 (2013): 251-255.

Polovinkin, P. "Povysheniye konkurentosposobnosti APK" [Improving the competitiveness of agribusiness]. *Ekonomist*, no. 10 (2005): 73-80.

Radionov, O. V., and Cherkasov, A. V. *Formuvannia ta rozvytok ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [The formation and development of economic security of enterprise]. Luhansk: Yantar, 2011.

Utkin, E. A. *Finansovoye upravleniye* [Financial management of the]. Moscow, 2001.

Vasylytsiv, T. H. *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizm zmitsnennia* [Economic security of enterprise: strategy and mechanism for strengthening]. Lviv: Aral, 2008.

УДК 339.176(477.41)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ В КИЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

© 2016 БЕГЛАРАШВІЛІ О. П., КУЛІК А. В.

УДК 339.176(477.41)

Бегларашвілі О. П., Кулік А. В. Тенденції розвитку оптової торгівлі в Київській області

У статті досліджено регіональні аспекти і тенденції у сфері оптової торгівлі підприємств Київської області. Наведено динаміку оптових торгових показників в Україні та Київській області за товарними групами, наявністю складських приміщень, середнім розміром складського простору. Перспективою подальших досліджень у цій сфері є розробка стратегії раціональної організації оптової торгівлі, яка повинна допомогти зменшити регіональну асиметрію в рівнях територіальної організації оптової торгівлі.

Ключові слова: оптова торгівля, зберігання, обіг оптової торгівлі.

Табл.: 5. **Бібл.:** 13.

Бегларашвілі Оксана Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри торговельного підприємництва, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: puente@meta.ua

Кулік Анна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри торговельного підприємництва, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Кіото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: kylik_anna@ukr.net

УДК 339.176(477.41)

Бегларашвили О. П., Кулик А. В. Тенденции развития оптовой торговли в Киевской области

В статье исследованы региональные аспекты и тенденции в сфере оптовой торговли предприятий Киевской области. Приведена динамика оптовых торговых показателей в Украине и Киевской области по товарным группам, наличию складских помещений, среднему размеру складского пространства. Перспективой дальнейших исследований в этой сфере является разработка стратегии рациональной организации оптовой торговли, которая должна помочь уменьшить региональную асимметрию в уровнях территориальной организации оптовой торговли.

Ключевые слова: оптовая торговля, хранение, оборот оптовой торговли.

Табл.: 5. **Библ.:** 13.

Бегларашвили Оксана Петровна – кандидат экономических наук, доцент кафедры торгового предпринимательства, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: puente@meta.ua

Кулик Анна Владимировна – кандидат экономических наук, доцент кафедры торгового предпринимательства, Киевский национальный торгово-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: kylik_anna@ukr.net

UDC 339.176(477.41)

Beglarashvili O. P., Kulik A. V. The Development Trends of Wholesale Trade in the Kyiv Region

The article examines the regional aspects and trends in the sphere of wholesale trade as to the enterprises of Kyiv region. The article provides the dynamics of indicators of wholesale trade both in Ukraine and in Kyiv region by groups of commodities, warehouses, the average size of warehouse space. Prospect for further research in this area will be development of a strategy for the rational organization of wholesale trade, which should help to reduce regional asymmetries in the levels of territorial organization of wholesale trade.

Keywords: wholesale trade, storage, turnover of wholesale trade.

Tabl.: 5. **Bibl.:** 13.

Beglarashvili Oksana P. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Trade Business, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: puente@meta.ua

Kulik Anna V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Trade Business, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: kylik_anna@ukr.net